

Deu anys del carrer de Bolaño a Girona

El mes de juny passat es van complir deu anys de la festa d'inauguració del carrer que la ciutat de Girona va dedicar al gran escriptor i poeta xilè establert a les comarques gironines, Roberto Bolaño, autor d'obres que han sacsejat la literatura universal, com ara *Els detectius salvatges*, *Nocturn de Xile* o la monumental *2666*, duta al teatre per Àlex Rigola. En aquest article revivim els detalls d'un acte d'homenatge lúdic, emotiu i ple de sorpreses (entre les quals, la participació de Patti Smith), que va ser organitzat per la Llibreria 22 i l'avui extinta Edicions El Llop Ferotge.

Text > **JORGE MORALES**, poeta i exeditor

Per què dedicar un carrer a un escriptor o a un poeta? Per què, a més, fer una festa enmig d'un carrer sense acabar de la perifèria gironina un dissabte al matí? Són dues preguntes que se situen fora de la compulsió pròpia de la poesia, i que són incapaces de percebre allò intangible que va palpitava a la festa d'inauguració del carrer de Bolaño a Girona. Sobre això, la majoria de periodistes i escriptors que van parlar d'aquest acte en diversos mitjans van coincidir a assenyalar que, més enllà del fervor d'un grup de fanàtics de la literatura, es va emfatitzar en la misteriosa unitat entre vida i poesia, present tant a l'obra de Bolaño com a l'esperit de la festa del seu carrer.

Potser qui millor ho va expressar va ser Josep Maria Fonalleras, a la seva columna d'*El Periódico*: «Aquest esdeveniment no seria cap heroïcitat [...] si no fos perquè, en els temps que corren, dedicar els teus esforços a fer que un carrer [...] es conegui amb el nom d'un escriptor, irreductible i poderós, és una tasca heroica, és a dir, desinteressada i noble». Aleshores, rescatar la figura i l'obra d'un escriptor arriscat i romàntic com Roberto Bolaño, que va viure a Girona als anys vuitanta i que va anar contra vent i marea per escriure, per construir l'immens palau de la

>> Roberto Bolaño, el 1984, quan vivia a Girona.

>> Patti Smith durant la inauguració del carrer de Bolaño. (Foto: CRISTIAN RONBAN)

seva obra, era i és fonamental. Així estimularem els Bolaños del futur; joves que, com ell, potser ho tindran tot en contra de la seva vocació, però que si es veuen reflectits al mirall d'aquest xilè universal que va radicar a Blanes, agafaran forces per continuar endavant, entenent que hi ha premi per als que resisteixen.

Resistència i celebració

Per tot això, conquerir un carrer per a Roberto Bolaño ho vam entendre com un acte de resistència i de celebració alhora. Per això, com a promotor d'aquesta iniciativa, vaig rebutjar la presència de l'ambaixador xilè a Madrid, Sergio Romero, el qual, per mitjà de la seva secretaria, s'havia posat en contacte amb mi per venir i participar en l'acte en nom del govern de Sebastián Piñera, i aportar unes caixes de bon vi xilè per a la festa. En altres circumstàncies, hauria estat normal que el representant polític d'un país assistís a l'acte d'homenatge d'un compatriota seu. Però aquest no era el cas. Bolaño no ens ho hauria perdonat, i potser el seu esperit s'hauria revoltat al mar i al cel en saber que el *pinochetista* Ro-

mero venia a rondar a la festa d'inauguració del seu carrer, com si nosaltres no haguéssim llegit *Estrella distante* o *Amuleto*. Per això li vaig dir que si Romero venia, l'esbroncaríem i l'acte seria un fracàs. La secretaria em va preguntar si jo era del MIR. Li vaig respondre que no, però la vaig informar que, precisament, el MIR era el partit polític xilè per al qual Bolaño sempre havia manifestat més simpatia.

L'acte també era de celebració, perquè Bolaño havia vençut. Perquè havia escrit i publicat *Los detectives salvajes*. Pels contes de *Llamadas telefónicas* i *Putas asesinas*. Pels poemes de *La universidad desconocida*. Per cadascun dels seus articles i entrevistes. Una celebració organitzada amb la màxima magnificència possible.

Va fer falta temps per aconseguir que l'Ajuntament de Girona decidís, primer, dedicar un carrer al nostre poeta, i més temps, després, perquè escollís el lloc i es fes realitat aquest carrer. La primera petició la vam fer el setembre de 2008, quan encara era recent el càlid homenatge que El Llop Ferotge va dedicar a Bolaño pels cinc anys de la seva mort, publicant un

número especial de la revista *El Llop Ferotge*, amb textos, entre d'altres, de Ponç Puigdevall, Alejandro Zambra i Guillem Terribas, i il·lustracions de Jordi Bofill i Cecil Gaspar. Al principi, semblava que la idea no prosperaria, però els bons oficis de Lluïsa Faxedas, regidora de Cultura, afegits a la proposta de Guillem Terribas d'engegar una campanya de recollida de signatures a l'emblemàtica Llibreria 22, van accelerar el procés. La idea original va ser batejar amb el nom de Bolaño la petita placeta ubicada a la cantonada dels carrers Hortes i Santa Clara, als peus del pont de ferro de Gustave Eiffel. Se'ns va concedir, en canvi, una avinguda d'uns quants quilòmetres de llargària, al barri de Domeny, sortint de Girona en direcció a Sant Gregori. No tot estava per fer, però; el primer tram de l'avinguda ja existia, i fins tot havia entrat en funcionament una escola de primària.

Només vam cometre l'error d'organitzar la festa d'inauguració del carrer per al mes de gener de 2011, seguint els temps de planificació de les constructors i l'Ajuntament. Molts amics de Bolaño es van comprometre a venir.

>> Bolaño als anys setanta. (Foto: HEREUS DE ROBERTO BOLAÑO)

Però les obres es van retardar i vam haver d'ajornar-ho tot. La data final va ser el 18 de juny de 2011. El carrer encara estava buit, els habitatges i els jardins, en construcció, però sí que estava enllestida una enorme plaça, darrere l'escola, i uns jardins amb gespa, uns petits arbres i jocs infantils. Tothom qui en un principi havia anunciat la seva participació va poder venir, excepte l'editor Jaume Vallcorba, que justament aquells dies seria a l'estranger. Va ser una llàstima, ja que Vallcorba va publicar a *Acantilado dos llibres de poesia de Roberto Bolaño, Tres i Los perros románticos*, i els unia una estreta amistat. I a mi, personalment, m'hauria agradat molt haver-lo saludat aquell dia.

Sí que van ser-hi presents, en canvi, l'editor Jorge Herralde i la seva muller, Lali Gubern; els amics de Bolaño Ignacio Echevarría, Bruno Montané, Rodrigo Fresán i Julio Montané (inspirador d'Amalfitano, personatge central de la immortal *2666*), que, amb vuitanta-quatre anys, va volar expressament des de Mèxic per ser present en aquell homenatge. Va ser-hi també la germana de Bolaño, Salomé, i el seu cunyat, Narcís Batallé, com també Carmen Pérez de Vega, el darrer amor de l'escriptor. En representació de la ciutat de Girona hi havia Lluïsa Faxedas i la candidata socialista a l'Ajuntament, Pia Bosch, que acabava

de perdre les eleccions davant del candidat convergent, Carles Puigdemont, de qui, temps després, tant es parlaria. També van participar-hi el cineasta gironí Isaki Lacuesta i el llibreter Guillem Terribas, el meu soci en aquesta i en altres aventures. Va haver-hi la presència de diversos mitjans de premsa i televisions locals, com ara TV3, i el Canal 22, de Mèxic, va enviar Mónica Maristain (autora de la cèlebre entrevista a Bolaño publicada, poc abans de morir, en l'edició mexicana de *Playboy*) i un equip de filmació comandat pel cineasta Ricardo House que, a part de fer el reportatge televisiu de rigor, va gravar entrevistes i material per a la seva trilogia documental *Roberto Bolaño: La batalla futura*.

Obstacles imprevistos

L'acte va tenir un començament surrealista, ja que la logística de l'Ajuntament de Girona va fallar: només hi havia un escenari, res més. Faltaven les cadires, l'equip de so, els micròfons, les taules per al còctel... Tot això estava emparaulat. Em vaig indignar en veure que l'editor de la llegendària editorial Anagrama, la seva dona i un octogenari com Julio Montané haguessin de romandre dempeus tot el matí, només perquè uns abúlics funcionaris municipals no havien donat valor ni importància a un acte cultural. Lluïsa Faxedas, que ja no era regidora, va haver de

fer un parell de trucades d'emergència perquè el director del centre cívic més proper ens portés personalment un equip de so i cadires.

Mentre que jo estava frenètic (com em va descriure Eva Vázquez al seu article a *El Punt*) tothom s'ho estava passant la mar de bé. En la seva intervenció, el crític Ignacio Echevarría, inspirador del personatge Iñaki Echavarne a *Los detectives salvajes*, va sostenir que aquests entrebancs i obstacles imprevistos, com també que l'única autoritat política que hi havia present fos una candidata derrotada, haurien fet molta gràcia a Bolaño.

El que no formava part del guió va ser l'aparició, de sobte, de Patti Smith, la qual, en assabentar-se de la festa del carrer de Bolaño, no se la va voler perdre i va agafar el primer vol que va trobar des de Nova York. Ens va honorar a tots, a més, cantant *a capella* una cançó dedicada al gran detectiu salvatge. Va ser un dels moments més bonics de l'acte, juntament amb la intervenció de la germana, Salomé Bolaño Ávalos, que va llegir fragments de les cartes que el seu germà li va escriure des de Girona, quan ella havia tornat a Mèxic; unes cartes que daten de la primera meitat dels anys vuitanta i que esperem que algun dia proper puguin ser publicades, juntament amb tota la correspondència d'aquest gran escriptor. Es té constància del gran valor de les cartes escrites per Bolaño a Enrique Lihn i conservades als Estats Units; a Bruno Montané, disponibles a la Biblioteca de Madrid; a Carlos Edmundo de Ory, que es poden consultar a la Fundación de Ory, a Cadis, entre moltes altres cartes, com aquestes que guarda Salomé, quan fa gairebé vint anys de la mort de Bolaño. És una incongruència que un material tan valuós com les cartes de Bolaño romangui inèdit i que, en canvi, es publiquin (a més, amb el qualificatiu de *novel·les*) fragments inconclusos i esborranys rebutjats en vida per l'autor.

Destacable va ser també la intervenció de Bruno Montané, el Felipe Müller de *Los detectives salvajes*, amic íntim de Bolaño de tota la vida: a casa seva, a Mèxic, es va fundar el moviment Infrarealista, mitificat després a la llegendària novel·la. Montané va recitar fragments de l'excel·lent poema llarg *La cantera de las manos*, escrit conjuntament amb Roberto Bolaño, la

primavera de 1977, poc temps després d'haver aterrat a Barcelona. Aquest poema tampoc és a l'abast dels lectors, ja que només figura a l'antologia *Entre la lluvia y el arco iris*, que va editar Soledad Bianchi el 1983 i que no ha estat mai reeditada.

L'editor Jorge Herralde, per la seva banda, va definir el carrer de Bolaño com una mena de *catedral laica*, on vindran en pelegrinatge, des de tot el món, els lectors marcats amb foc per l'obra d'aquest escriptor immortal.

Tertúlia i camaraderia

Vam clausurar l'acte, però allà mateix, a les taules de ping-pong dels jardins adjacents, vam servir menjar per picar i begudes. Els amics més propers d'El Llop Ferotge van portar de tot per animar la celebració. Recordo especialment Joana Ramos Llosa, que va preparar uns quants litres de gaspatxo casolà, que va ser molt ben rebut, i unes broquetes de meló i pernil salat delicioses. Anna Borrell va portar un parell de truites de patates fetes amb

autèntics ous de pagès. La Llibreria 22 va fer la seva aportació amb una selecció de vins de la DO Empordà. Van ser més de dues hores de tertúlia i camaraderia, en què la setantena de persones congregades vam compartir i gaudir al voltant d'un poeta que tant i tant amunt havia arribat. Recordo un grup de professors de secundària de Barcelona, *bolañistes* des d'un principi; el meu amic, l'escriptor Rodrigo Díaz Cortez, amb la seva dona; Jorge i Nadine Garralda, juntament amb Gilda Hollenberg; Annaré Fornons, amb el seu fill Youssef; el poeta Roberto Díaz Antúnez, que havia vingut des de Valladolid; el músic Cristian Ronban, que havia vingut des d'Alemanya; la periodista Eva Vázquez, del diari *El Punt*, que ja havia estat informada des del moment en què s'havia aprovat la construcció del carrer de Bolaño. En fi, es va reunir un grup meravellós de lectors actius.

Vam continuar la festa dinant al restaurant La Penyora, on la Consol i en Lluís Lamas ens esperaven amb el saló

reservat. Després dels cafès, vam anar a passejar pels racons de Girona esmentats a l'obra de Bolaño. Vam pujar a les Pedreres, barri on va viure aquest xilè immortal entre els anys 1980 i 1985. Els amics es feien fotos al jardí de la casa de l'artista gironí Enric Ansesa, ja que en aquell jardí se situava l'apartament on va viure Roberto Bolaño i que va ser enderrocat anys després. Vam fer una copa al bar L'Arcada, on no hi ha cap placa commemorativa, malgrat que és l'escenari del que, potser, sigui el relat més bonic de Bolaño, *Vida d'Anne Moore*.

Va ser un dia meravellós que sempre recordaré amb afecte i emoció. I cada cop que passo pel carrer de Bolaño i el veig finalment construït del tot i habitat, amb una multitud de nens i joves que juguen en aquells jardins que s'estenen llargament, penso que va estar bé fer això, que va valdre la pena, i que de ben segur que, entre aquell veïnat, hi deu haver més d'un lector que somiï amb la literatura i que se senti orgullós de viure al carrer de Roberto Bolaño.

>> Jorge Morales, Guillem Terribas, Jorge Herralde i Patti Smith, durant la inauguració del carrer de Bolaño. (Foto: CRISTIAN RONBAN)

